ע) [גיטין נג. וש"נ], ב) [במשנה שבמנחות מד: רש"י], ג) [ע"ש], ד) [ר"ה לה:], ה) [ע"ש], ו) יומא עא. לעיל ג:], ז) כ"ג דלהטיל מום לכהן לחסום ולכהן והכניס על יד ס"ק, ח) וכי פעי מיבזי בפ"ב דזבחים ס"ק, ט) כ"ה בכל הספרים ברישא שאם קודם שיצא לחוץ וחזר למומו שאם יצא רוב הרגם בריא ס"ק, י) ג' ס"ק ולפי ג' ס"ק ד"ה ומ"ש ס"ק, כ) כ"ה בכל הספרים ברישא שאם יצא רוב הרגם בריא ס"ק, ל) כרבה דף ס"ק, מ) [ע"ש בתוס' ד"ה רב הונא], נ) [שם כה.],

הגהות הב"ח

(א) גב' לרבנן הוא לדידיה: (ב) שם פעם אחת היו כו' ולימ"ל: (ג) ר"ש"י ד"ה לימא"ל וכו' ולזמנין קצרות ולזמן נכלות: (ד) ד"ה מותין וכו' מוטעמו שנפגמו שניטלה מהם:

גליון הש"ס

מתני' וקשרו זנבות בכורות. ע' בכל"ש פ"ז דט"מ סי' ו:

לעזי רש"י

טונפל"ש [טינפלי"ש]. צדעים.
ינציב"ה [ינציבי"ש]. חניכים.
מישלילי"ש. (שיניים) טוחנות.

מוסף רש"י

טימא כו' לא קנסו בנו אחריו. לשלם, ופע"ג שהוא מיב לשלם כדמתני בהניקין (גיטין נב:) המטמא והמדמע ומכעך שוגג פטור ומזיד מיב (שם מד:). היזק שאינו ניכר. המומתה מיום ניכרת פגימתה, לא שמיה היזק. למיב נכסין מן המובחר (שם). קודם שיצא לאויר העולם. ועדיין לא נתקדש, דבכור כרחם תליא קדושתיה, דכתיב כל הבכור אשר יולד, ולא הוי כמטיל מום בקדשים (לעיל ג:). גדיא באודניה. שהגדי עלה דרך לדעיו ונכנסו אזניו בפיו, ונקרעו בשיניו. שפי הטלה יוצא תחלה (תמורה כד:). החוטין החיצונות. ע"ג"ס שבמעע הפה, שנפגמו. שחתכו מעט, ושנגמגמו. שנחתכו נסכין כרוחבו ולא מיקרו לגמ כעין סדק (לקמן לז.). רועים כהנים אינן נאמנין. לומר מחליו נפל בו מום זה, לפי שנחשדו כהנים להטיל מומין בבכורות כזמן הזה כדי להתירן בשחיטה, ואם הכיח נכוי להרפואתו לתכם לריך שני עדים עמו שמחליו נפל בו מום זה (סנהדרין ל: וכעי"ז ביצה כז:).

רבינו גרשום

טימא שהרותיו לא קנסו בנו לעולם: ו) זקן. שלא היה בו מום ושערו מדולדל לפי שהיה אסור בגיזה: פיגום. רומח: (זכר של רחלים. היינו בכור): כל שהוא לדעתו. לדעת הבעלים אסור ושלא לדעתו דלא ציוו בפירוש הבעלים לא לקסדור ולא לתינוקות משום הכי התירו. אבל כשצרם באזני בכורות אחרים והתינוקות נמי ולא מיחו בידם הבעלים היינו לדעתם משום הכי אסרו: וצריכא. דקתני והתירו והתירו תרי זמני דאי אשמעינן עובד כוכבים הכי התירו. דלא קא אתי למסרך דלית ביה למיגזר משום מסרך מילתא דעובד כוכבים הוא ולא איכפת (ליה) [לן] באיסור משום הכי התירו: אבל קטן דאתי למיסרך. דאי שרית השתא דילמא אתי למעבד כשהוא גדול אימא לא: ואי אשמעינן קטן. מעשה דתינוקות משום הכי התירו דלא אתי לאיחלופי בגדול: אבל עובד כוכבים סדור דאתי לאיחלופי בגדול ישראל דמאן דחזא לעובד כוכבים גדול דהטיל מום וקסבר דישראל הוא ואתי לאיחלופי בגדול ישראל שמא לא ליטיל מום אימא לא לישרי צריכא: לא שנו דהתירו אלא דאמרי ליה לקסדור אינו נשחט אלא א"כ היה בו מום אבל אמר כו': לאיתויי גרמא. שמניח בצק או דבילה באזנו: לאיתויי מסיח לפי תומו דאפי'

ע) ל"ל זכר של רחלים זקן. היינו נכור שלא היה בו מום: ושערו מדולדל וכו'.

טימא טהרותיו של הכיהו ומת לא קנסו בנו אחריו. לשלם מע"ג דלדידיה קנסו כדאמרי בפ' מרובה מכות מזיקין (ב"ק ד:): **שהיו ניכר.** שהרי [ב] טהרות מונחות לפניו ואין היזק ניכר כהן: **לא שמיה היזק.** לאחרים לפי' לדידיה מדאוריימא: **מתני' ושערו מדולדל.** לפי שלא [ג] היה נגזז מעולם: **קסדור.** ממונה: **מה טיבו של זה.** שהניחוהו להזקין כל כך: **פיגום.** רומח: **והפירו.** שהרי אין לומר שהעובד כוכבים הזה להחירו נתכוין שהרי ליכא יודע שע"י מום שיעשה בו ישחט אלא ע"כ נפל [ד] מלליו: **כל שהוא לדעת.** [ה] שהטיל מום נתכוין להחירו: **גמ' דאי משמעינן עובד כוכבים.** [ו] דהתירו בכור לחשוך על ידו משום דליכא למימר אחי אחי עובד כוכבים למיסרך לגמל להטיל מום בקדשים דליכא לעובד כוכבים לא ליכפת ליה שהרי נהוג הוא בליקוטין: **ולא אחי לאיחלופי בגדול.** דמאן דחזי דהחירו חכמים במום הבא לו ע"י תינוקות חכמים במום הבא לו ע"י [ז] מום שבגדו: **פעי.** לועק ופותח פיו הרבה: **חוטין החיצונות.** ככי דשיני שקורין [ח] יינציב"ה. החיצונות לחתם שלפניהם כנגד חוטמו [ד] [ט] שניטל שנפגמו מהם מעט: **או שנגממו.** שנחתכו בראשן מלמעלה בעומק ולא חיסרו כלום הוי מום הוחיל ונרלחו [יא] לותן חוטין: **פנימיות.** שהשיניים הגדולות קבועות בהן שקורין מייסיליר"ש: **שנעקרו.** לגמרי הוי מום כדמפרש ואזיל הוחיל וכי פעי מיחזי לבא בנאמנין זה בזה ונפסקה זנבו של אחד מהם והרי הוא בכור ובא מעשה לפני חכמים והתירו ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות [י] בכורות אחרים ואמרו: **זה** הכלל כל שהוא לדעתו אסור שלא לדעתו מותר: **גמ' פעם** [כ] אחרת היה כו': וצריכא דאי אשמעינן עובד כוכבים דלא אתי למיסרך אבל קטן דאתי למיסרך אימא לא ואי אשמועינן קטן משום דלא אתי לאיחלופי בגדול אבל עובד כוכבים דאתי לאיחלופי בגדול אימא לא צריכא א"ר חסדא אמר רב קטינא לא שנו אלא דא"ל אא"כ היה בו מום אבל אם א"ל אם נעשה בו מום כמאן דא"ל זיל עביד ביה מומא דמי אמר רבא מכדי ממילא הוא מה לי היה מה לי נעשה אלא נעשה נמי ממילא הוא ולא שנא: זה הכלל כל שהוא לדעת אסור: לאיתויי מאי לאיתויי גרמא: שלא לדעת: לאיתויי מסיח לפי תומו: **מתני'** [כא] היה בכור [כב] רדפו בעטו ועשה בו מום ה"ז שוחטין עליו: **גמ'** א"ר פפא לא שנו אלא שבעטו בשעת רדיפה אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דתימא צעריה הוא דמדכר קמ"ל [כג] איבא דאמרי אמר רב פפא לא תימא בשעת רדיפה אין[ג] אבל שלא בשעת רדיפה לא אלא [ה] אפילו לאחר רדיפה נמי מאי טעמא צעריה [הוא] דמדכר[ד] א"ר יהודה [ו]מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם אמר רבא גדיא באודניה אימרא בשפוותיה איבא דאמרי אימרא נמי באודניה אימרא בשפוותיה איבא דאמרי אימרא נמי באודניה אימור דרך צדעיו נפק אמר [ז] רבא אכל ולא מיחזי פעי ומיחזי הוי מומא מאי קמ"ל תנינא [חי] [ט]החוטין החיצונות שנפגמו ושנגמגמו הפנימיות שנעקרו [יא] מ"ט לאו משום דכי פעי מיחזי אמר [יב] רב פפא רבא נמי טעמא דמתני' מפרש מאי טעמא נעקרו הוי מומא משום דכי פעי מיחזי: **מתני'** כל המומין הראויין לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנין [יג] רועים כהנים אינן נאמנין רשב"ג אומר [יד]נאמן הוא על של חבירו ואין נאמן על של עצמו ר"מ אומר [טו]החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו: **גמ'** ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר [טז]רועי ישראל בי כהנים נאמנין ללגימא לא חיישינן רועי כהנים בי ישראל אין נאמנין מימר אמר כיון דקא טרחנא ביה לא שביק לדידי ויהיב לאחריני והוא הדין כהן לכהן דחיישינן לגומלין ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ואתא רבי מאיר למימר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וחד אמר רועי ישראל והן כהנים נאמנין

מימר

מסס מעטו: **או שנגממו.** שנחתכו בראשן מלמעלה בעומק ולא חיסרו כלום הוי מום הוחיל ונרלחו [יא] לותן חוטין: **פנימיות.** שהשיניים הגדולות קבועות בהן שקורין מייסיליר"ש: **שנעקרו.** לגמרי הוי מום כדמפרש ואזיל הוחיל וכי פעי מיחזי לבא בנאמנין זה בזה ונפסקה זנבו של אחד מהם והרי הוא בכור ובא מעשה לפני חכמים והתירו ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות [י] בכורות אחרים ואמרו: **זה** הכלל כל שהוא לדעתו אסור שלא לדעתו מותר: **גמ'** פעם [כ] אחרת היה כו': וצריכא דאי אשמעינן עובד כוכבים דלא אתי למיסרך אבל קטן דאתי למיסרך אימא לא ואי אשמועינן קטן משום דלא אתי לאיחלופי בגדול אבל עובד כוכבים דאתי לאיחלופי בגדול אימא לא צריכא א"ר חסדא אמר רב קטינא לא שנו אלא דא"ל אא"כ היה בו מום אבל אם א"ל אם נעשה בו מום כמאן דא"ל זיל עביד ביה מומא דמי אמר רבא מכדי ממילא הוא מה לי היה מה לי נעשה אלא נעשה נמי ממילא הוא ולא שנא: זה הכלל כל שהוא לדעת אסור: לאיתויי מאי לאיתויי גרמא: שלא לדעת: לאיתויי מסיח לפי תומו: **מתני'** [כא] היה בכור [כב] רדפו בעטו ועשה בו מום ה"ז שוחטין עליו: **גמ'** א"ר פפא לא שנו אלא שבעטו בשעת רדיפה אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דתימא צעריה הוא דמדכר קמ"ל [כג] איבא דאמרי אמר רב פפא לא תימא בשעת רדיפה אין[ג] אבל שלא בשעת רדיפה לא אלא [ה] אפילו לאחר רדיפה נמי מאי טעמא צעריה [הוא] דמדכר[ד] א"ר יהודה [ו]מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם אמר רבא גדיא באודניה אימרא בשפוותיה איבא דאמרי אימרא נמי באודניה אימור דרך צדעיו נפק אמר [ז] רבא אכל ולא מיחזי פעי ומיחזי הוי מומא מאי קמ"ל תנינא [חי] [ט]החוטין החיצונות שנפגמו ושנגמגמו הפנימיות שנעקרו [יא] מ"ט לאו משום דכי פעי מיחזי אמר [יב] רב פפא רבא נמי טעמא דמתני' מפרש מאי טעמא נעקרו הוי מומא משום דכי פעי מיחזי: **מתני'** כל המומין הראויין לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנין [יג] רועים כהנים אינן נאמנין רשב"ג אומר [יד]נאמן הוא על של חבירו ואין נאמן על של עצמו ר"מ אומר [טו]החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו: **גמ'** ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר [טז]רועי ישראל בי כהנים נאמנין ללגימא לא חיישינן רועי כהנים בי ישראל אין נאמנין מימר אמר כיון דקא טרחנא ביה לא שביק לדידי ויהיב לאחריני והוא הדין כהן לכהן דחיישינן לגומלין ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ואתא רבי מאיר למימר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וחד אמר רועי ישראל והן כהנים נאמנין

מימר

גדיא באודניה. כשרוצה שמיעוט הרגם בתוך יכול להטיל מום בתוך [ב] ואין לו למוד [ג] מריעת התוך שמא יצא רוב הרגם ומזר ממנו שמיעוט הרגם מיוחד בשפוותיה מכל בתוכיה לפ שאם יצא רוב הרגם [ד] יצמרע ואין לו למוד שמא יצא רוב הרגם **אבא דאמרי אימרא נמי באודניה** [ה] [אימור] דרך צדעין נפק. כיון שרוצה עכשיו מיעוט [ו] תוך אין לומר שמא יצא רוב הרגם ורובו ומזר [ז] והא רמימר כמו ולאי כמו מייתי' שמא תוך לתומה לנו דפרק השולח בשמא (דף קנח.). [ח] ודחייתין שמא מיתכוון וכתבוהו דפרק אחד דיני ממונות [ט] (סנהדרין לב.). ורבא דהכה ס"ל [י] כרב מקדש דפ' בתרא דתמה המקשה (חולין סט:) דלרב הונא דאמר התם יצא שיש ומכרו לעובד כוכבים [יא] ויצא שיש אחר קדום ולא חלה המכירה כלל כיון דנפק לבסוף רובא לחיתגלי מילתא דלמפרע קדום ס"ל הכא נמי [יב] שיצא רוב אחרי כן ויגלגלי מילתא דהוה קדום מעיקרא ונתחייב [יג] ממה שמטיל מום בבכור ואיכא לאוקמי הא [יד] דרב יהודה אליבא דרב הונא כשמלא יצא כולו אליבא דכולי עלמא כשיצא רובו ומיהו אפילו לרב הונא דאמר התם יצא שיש ומכרו לעובד כוכבים דלא אתי למיסרך אבל קטן דאתי למיסרך אימא לא ואי אשמועינן קטן משום דלא אתי לאיחלופי בגדול אבל עובד כוכבים דאתי לאיחלופי בגדול אימא לא צריכא א"ר חסדא אמר רב קטינא לא שנו אלא דא"ל אא"כ היה בו מום אבל אם א"ל אם נעשה בו מום כמאן דא"ל זיל עביד ביה מומא דמי אמר רבא מכדי ממילא הוא מה לי היה מה לי נעשה אלא נעשה נמי ממילא הוא ולא שנא: זה הכלל כל שהוא לדעת אסור: לאיתויי מאי לאיתויי גרמא: שלא לדעת: לאיתויי מסיח לפי תומו: **מתני'** [כא] היה בכור [כב] רדפו בעטו ועשה בו מום ה"ז שוחטין עליו: **גמ'** א"ר פפא לא שנו אלא שבעטו בשעת רדיפה אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דתימא צעריה הוא דמדכר קמ"ל [כג] איבא דאמרי אמר רב פפא לא תימא בשעת רדיפה אין[ג] אבל שלא בשעת רדיפה לא אלא [ה] אפילו לאחר רדיפה נמי מאי טעמא צעריה [הוא] דמדכר[ד] א"ר יהודה [ו]מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם אמר רבא גדיא באודניה אימרא בשפוותיה איבא דאמרי אימרא נמי באודניה אימור דרך צדעיו נפק אמר [ז] רבא אכל ולא מיחזי פעי ומיחזי הוי מומא מאי קמ"ל תנינא [חי] [ט]החוטין החיצונות שנפגמו ושנגמגמו הפנימיות שנעקרו [יא] מ"ט לאו משום דכי פעי מיחזי אמר [יב] רב פפא רבא נמי טעמא דמתני' מפרש מאי טעמא נעקרו הוי מומא משום דכי פעי מיחזי: **מתני'** כל המומין הראויין לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנין [יג] רועים כהנים אינן נאמנין רשב"ג אומר [יד]נאמן הוא על של חבירו ואין נאמן על של עצמו ר"מ אומר [טו]החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו: **גמ'** ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר [טז]רועי ישראל בי כהנים נאמנין ללגימא לא חיישינן רועי כהנים בי ישראל אין נאמנין מימר אמר כיון דקא טרחנא ביה לא שביק לדידי ויהיב לאחריני והוא הדין כהן לכהן דחיישינן לגומלין ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ואתא רבי מאיר למימר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וחד אמר רועי ישראל והן כהנים נאמנין

מימר

שיטה מקובצת

א) טימא טהרותיו של חבירו ומת: ב) דרבנן הוא: ג) מעשה. עי' תוס' לעיל (דף כד ע"ב) ולקמן (דף נג ע"ב): ד) וראהו קסדור אחד: ה) וצרם את אזנו: ו) והתירו ראה שהתירו הלך וצרם: ז) וקשרו זנבות טלאים: ח) בכור רודפו ובעטו ועשה כר' הרי זה ישחוט עליו: ט) א"ד אמר ר"פ לא תימא בשעת רדיפה אין שלא בשעת רדיפה לא אלא לאחר רדיפה נמי מ"ט צעריה הוא דקא מדכר: י) אמר רב פפא אכל: יא) תנינא חוטין החיצונות אות ה' נמחק: יב) שנעקרו. ס"א הפנימות שנעקרו מ"ט: יג) אמר רבא רב פפא נמי: יד) נאמנין רועי כהנים: טו) שהרי טהרותיו מונחות: טז) תיבת היה נמחק: יז) נפל בו מאליו: יח) לדעת שהמטיל את המום נתכוין: יט) דמשמע שיטיל בו: כ) תומם עם העובד כוכבים ואומרים ראה זקן זה לא ישחט לעולם: כא) ואפילו הוא כהן: כב) עד שיקדשנו רחמ: כג) ויכול להטיל בו מום: כד) ואזניו קטנות ואינן: כה) על מומין שבגלוי: כו) שקורין ניי"ב החיצונות: כז) חוטמו שנפגמו שניטל מהם: כח) תיבת אותן נמחק: כט) חבואות הם בפה: ל) עליו רשב"ג ור"מ: לא) נאמנין ה"ק רועים שהם ישראלים נאמנים עליו ואפילו הן: לב) לחוש מדיצא האוזן: לג) לא דיש לו: לד) באודניה אימר דרך צדעים: לה) מיעוט הראש לחוץ אין לו לחוש שמא יצא ראשו ורובו וחזר והאי אימר הוי כמו: לו) החיישינן שמא: לז) ממונות ואומר רבי דרבא דהכא: לח) כוכבים וחזר ויצא: לט) נמי כי יצא רובו: מ) ונתחייב במה שהטיל מום: מא) הא דרבא כרב הונא לשון הרא"ש: מב) שדי ביה מומא: מג) הוי ס"א והיא נמי: מד) דפשיט ליה דקודם כר': מה) להפקיע ממנו קדושת כר' מכירה דעכו"ם להנך:

רבינו גרשום (המשך)

דאמר אא"כ נעשה בו מום קרי מסיח לפי תומו: היה בכור. איל רודפו לנגחו ובעטו הנרדף כדי להבריחו ממנו ועשה בו מום הרי זה ישחט עליו דלא נתכוון לעשות בו מום: צעריה הוא דמדכר. מה שנגחו ומחמת כן הוא בועטו ואינו מתכוין למום ולישיל קמ"ל דלא: מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא כולו לאויר העולם. כי היכי דלא ליתו ביה לידי תקלה. אבל אחר שיצא כולו אסור. דהא קידשוהו כותלי רחמ: באודניה. לפי שהגדי אזניו גדולות ומוציאן חוץ לרחם קודם שאר אבריו ויכול להטיל בהן מום וכן אימרא מוציא שפתיו קודם: אימר דרך צדעיו נפק. והוציא צדעיו ואזניו קודם שאר אבריו: אי צרם שפתיו ושהוא אכיל לא מיתחזא במומא ושהוא פעי מיתחזי: החוטין. השינים החיצונות שעומדות לפני הפה: ושנגמגמו. שנחתכו והעיקרין קיימין: והפנימיות. שינים שנעקרו לגמרי הוי מום: רועים ישראל נאמנין. לומר מעצמו נעשה מום זה ומום זה התירו חכם: רועים כהנים אין נאמנין דחשודין הן להטיל מומין: ר"ש ור"א מפרשי מתניתין: רועי ישראל בי כהנים רועי בהמות כהנים נאמנין לומר מום זה מעצמו היה והתירו חכם: ללגימא לא חיישינן. כלומר דלא אמרינן דמשום הכי משתרי עיליה דבעו למיכל מיניה בי רביה כהן: וה"ה כהן לכהן. כהן דאין נאמנין דחיישינן לגומלין דשמא זה מתכוין להתיר בכורו כדי שיחזור זה למחר ויעיד על בכורו של זה ויתירו: ואתא רבן [שמעון בן] גמליאל למימר נאמן הוא על של חבירו דלא חייש לגומלין: וחד אמר רועי ישראל והן כהנים. כלומר רועין של ישראל ואותן רועין הרועין כהנים נאמנין: